

Natalia Skrynnik

Municipal institution Sumy secondary school № 15 of I-III degree named by D. Turbin
Institute of Requalification and Advanced Training of National Pedagogical
Dragomanov University
Ukraine, Sumy
deep_passion@mail.ru

**Fragmentary review of conceptual model
of methodology of studies of Ukrainian literature
in the cloud-oriented educational environment**

Abstract

The article is dedicated to the issues of the day of studies of Ukrainian literature within the limits of innovative virtual environment. The special attention is spared to development of the perspective system of receptions and forms of studies of literature in media space. Efficiency of application of the separate modernized methods of pedagogical collaboration is analysed.

Purpose. Creation and justification of conceptual model methods of teaching Ukrainian literature under conditions of cloud-oriented study environment.

Methods. The basic methods of research were theoretical and analytical, empirical (on the basis of observations and pedagogical experiment), mathematical methods and verification approaches.

Results. Today's innovative educational approaches are sent to the educational collaboration in a virtual environment that is multifunction and dynamic. For satisfaction of the competency necessities of new generation a teacher must freely own the modernized technologies, methods and receptions. Especially it topically for the teacher of literature, that by the art of artistic word, with an author and heroes dialogue creates moral values, spiritual outlook intellectual personality. The cloud-oriented study environment (at his effective application) gives the enormous amount of possibilities to the modern teacher, but methodology of his introduction needs a further study.

Keywords: media education, cloud-oriented study environment, means of "e-learning", Skype, readers blog.

Наталія Скриннік

Комунальна установа Сумська загальноосвітня школа І-ІІІ ст.

№ 15 ім. Д. Турбіна

Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації

НПУ імені М.П. Драгоманова

Україна, Суми

deep_passion@mail.ru

Фрагментарний огляд концептуальної моделі методики навчання української літератури в хмаро орієнтованому навчальному середовищі

Анотація

Стаття присвячена актуальним проблемам навчання української літератури в межах інноваційного віртуального середовища. Особлива увага приділена розробці перспективної системи прийомів і форм навчання літератури в медіапросторі. Проаналізовано ефективність застосування окремих модернізованих методів педагогічної співпраці.

Мета дослідження: створення та обґрунтування концептуальної моделі методики навчання української літератури в умовах ХОНС (хмаро орієнтованого навчального середовища).

Методи дослідження. Ключовими методами дослідження були теоретико-аналітичні, емпіричні (на базі спостережень та педагогічного експерименту), математичні, верифікаційні підходи.

Висновки. Сьогодні інноваційні освітні підходи направлені на навчальну співпрацю у віртуальному середовищі, яке є багатофункціональним та динамічним. Для задоволення компетентнісних потреб нової генерації педагог повинен вільно володіти модернізованими технологіями, методами та прийомами. Особливо це актуально для вчителя літератури, який мистецтвом художнього слова, діалогом із автором і героями формує морально-ціннісний, духовний, інтелектуальний світогляд особистості. Хмарно орієнтоване середовище (при його ефективному застосуванні) надає безліч можливостей сучасному вчителю, але методика його впровадження потребує подальшого вивчення.

Ключові слова: медіаосвіта, хмаро орієнтовне навчальне середовище, засоби “e-learning”, Skype, читацький блог.

Вступ

Прогрес суспільства дуалістично зумовлений та зумовлює зміни системи освіти. Вона переорієнтовується на сучасну інформатизацію, комп'ютеризацію, глобалізацію та інші ноосферні явища. Формування компетентного та високоосвіченого випускника, який би зміг легко адаптуватися до соціальних процесів, – головна мета освітньої парадигми. Прискорені зміни соціуму та одночасна прикра негнучкість існуючої методики – вагоме протиріччя, що впливає на якість навчання, зниження учнівської мотивації, відсутності інтересу та нівеляції авторитету педагога. Тому вважаємо наше дослідження вагомим та актуальним.

Ціль дослідження: схематичне накреслення та аналіз концептуальної моделі методики навчання української літератури в умовах ХОНС.

Відповідно до мети нами були сформульовані наступні завдання:

- охарактеризувати особливості навчання літератури сучасного представника нового покоління;
- визначити місце художньої-читацької компетентності серед системи суб'єктових компетентностей;
- репрезентувати перспективну парадигму методики навчання української літератури в ХОНС;
- створити та проаналізувати комплекс доцільних методів навчання української літератури в досліджуваному медіасередовищі.

Методика ефективного навчання української літератури в 5-6 класах в умовах сучасного хмарного середовища – об'єкт роботи – зумовив вибір предмета статті – проектної моделі методики навчання української літератури в ХОНС.

Вагомими при дослідженні даного питання стали роботи В. Уліщенко, О. Ісаєвої, А. Уліщенко, О. Куцевол, А. Ситченка, А. Фасолі, О. Литвинової та ін. Методично-філософську першооснову становили теорії інформаційного середовища, сталого розвитку, медіасфери Intel, особистісно-зорієнтованого, критичного, вітагенного та інтерсуб'єктного навчання, діалогізму.

Методи дослідження:

- теоретико-аналітичні – вивчення науково-методичної літератури, нормативної бази, перспективна антиципація, компаративний аналіз.

- емпіричні – проведений педагогічний експеримент, що передбачав усестороннє вивчення індивідуальних психолого-педагогічних особливостей учнів, стану сформованості їхніх компетентностей, а також спостереження за динамічними змінами у процесі проведення дослідження.

- математичні, верифікаційні – аналіз отриманих експериментальних даних.

Нами було вирішено наступні завдання:

- розроблено та практично апробовано концептуальну модель ефективного навчання української літератури із залученням хмарних технологій;

- збагачено методичну базу новітніми формами та прийомами роботи в ХОНС;

- створено комплекс методичних порад щодо застосування медіа-простору на літературних уроках.

Практичне значення отриманих результатів полягає в упровадженні інноваційних прийомів та методів навчання української літератури із застосуванням технологій віртуальної взаємодії у навчальних закладах України; поширенні методичних рекомендацій, які б унеможлилювали проблеми віртуальної освіти; проведенні всеукраїнських методичних об'єднань, семінарів та вебінарів із вивчення даного питання.

Особливості літературного навчання Z-покоління

Сьогодні виміри реальності докорінно відрізняються від минулих періодів. Вони гостро вимагають удосконалення шляхів адаптації, засобів засвоєння та сприймання, буттєвого самопізнання, модернізації особистісної “Я-концепції”. Із архаїчними способам рецепції несумісна оновлено-видозмінена свідомість. Для Z-покоління підлітків (до якого й належать учні 5-6 класів) візуалізація та медіаоснова уроку є обов'язковими вимогами, а не лише актуально-модними цікавинками. Окрім покращення психологічного сприймання, збільшення рівня доступності та “наближення” необхідної інформації до життєвих реалій школярів, звичайно, позитивними є і певні суто предметні особливості. Педагог О. Ісаєва відзначає дві крайності сьогоденного школяра: “...гі-

перактивність чи пасивність, пригніченість і навіть байдужість. Через брак часу, прагнучи все встигнути, він підключає всі можливі канали здобуття інформації. Не вміючи її диференціювати, самостійно аналізувати, школяр знає багато чого, але поверхово, і нерідко втрачає бажання пізнавати щось нове. Така розірваність сприймання спричинює формування “мозаїчного” мислення” (Isayeva, 2017).

У контексті світових метаморфоз глобалізації, індивідуального національного самоусвідомлення, самозбереження й самоствердження незаперечна й важлива роль належить українській літературі. У передмові до Програми “Українська література” вона визначена потужним носієм ідентичності нації, її генетичного коду. Формування компетентнісної та інтелектуальної особистості з гуманістичним світоглядом, усвідомленими загальнолюдськими та національними цінностями, розвиненими культурно-пізнавальними інтересами, креативно-творчим мисленням – життєво важлива вимога часу, що, за Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, є основою літературного компоненту (Derzhavnyy standart bazovoyi i povnoyi zahal'noyi seredn'oyi osvity, 2017).

Вивчення методики уроків літератури в історичному розрізі характеризується постійним еволюційним накопиченням, а в синхронічному – прогресуючою багатовекторністю передових наукових поглядів. Значущо-рушійними та основоположними для педагогіки виявилися ідеї уваги до національного складника “Я” школярів (Б. Степанишина), візуалізації образів, індивідуальної свободи учнів (Є. Пасічника). “Урок – творчість, а остання не терпить надмірної стандартизації й шаблону, вона передбачає новизну, оригінальність, відхід від традиції, переборення стереотипів”, – зазначав учений (Pasichnyk, 2000, pp. 169–173).

Дані думки стали підґрунтям для формування екзистенціально-діалогічної концепції Г. Токмань, яка розглядає існування твору через відродження “в зустрічі з читачем”. “Урок літератури поєднує об’єктивно існуючий твір і його суб’єктивне розуміння читачем... Щоб учень здійснив екзистенційний вибір, урок повинен мати часовий простір для мовчазної роботи душі. Структура уроку літератури трохи нагадує сюжет художнього твору: вона має розвиток думки, залишається відкритою до її особистого тлумачення, є неповторною, як і твір, що вивчається”, – стверджує дослідниця (Tokman', 2017).

Поєднавши та систематизувавши елементи різних методик, А. Фасоля відшліфував концепцію особистісно-зорієнтованого уроку, окресливши його особливості: співробітництво під час навчання; діяльна основа; обов'язкові мотивація, цілевизначення й рефлексія; опора на суб'єктивний досвід і психофізіологічні особливості школяра, його цінності та інтереси; атмосферність успіху; ситуація вибору. У своїх розвідках він зазначає: "...особистісно зорієнтована ситуація – спільний пошук учнем і вчителем ціннісних смислів у виучуваному матеріалі. При цьому відбувається зміщення акценту з когнітивного на психологічний аналіз художнього твору, його оцінка з точки зору особистісних смислів, забезпечується діалогічність процесу пізнання..." (Fasolya, 2017). Учений характеризує вплив віртуального середовища як позитивно-незамінний сьогодні, але за умови правильної педагогічної спрямованості. Оскільки водночас "...через доступність до мережі Інтернет сучасний підліток включений у широке коло спілкування, для нього немає "закритих" тем, він вбирає інформацію, не володіючи достатньою мірою критичним мисленням для її аналізу. Жорсткі (а часто і жорстокі) реалії сьогодення зробили його прагматичним, прагнення ідеалу поєднується з нігілізмом" (Fasolya, 2017).

У працях А. Ситченка знаходимо важливу для нашого дослідження думку: "Виконання нового соціального замовлення вимагає, отже, не лише раціоналізації інформації, яку несуть навчальні предмети, але й докорінної перебудови навчально-виховного процесу, звертаємо увагу не лише на зміст освіти, зокрема літературної, а й на реалізацію її формального аспекту. Йдеться про вироблення в школярів таких навчальних компетенцій, які б забезпечили їм потрібний рівень знань і вмінь, необхідних у навчанні та інших видах діяльності, а також відповідне ставлення до явищ об'єктивної дійсності та діяльності, спрямованої на її перетворення" (Sytchenko, 2017).

О. Куцевол діяльність учителя літератури трактує як художньо-педагогічну, оскільки розвиток, виховання, навчання особистості відбувається "засобами мистецтва слова". Художньо-дослідницький, методичний, психолого-педагогічний і комунікативний компоненти педагогічної взаємодії на уроках літератури забезпечують її успішність. "Словесник, – на думку дослідниці, – як творець інтелектуальної, духовної й моральної сфери юної особистості має бути особливо чутливим до інновацій, здат-

ним до їх сприйняття, впровадження і творення у власній роботі. Це зумовлює потребу його готовності до методичної творчості, яку трактуємо як діяльність, спрямовану на постановку дидактично-методичних завдань з удосконалення змісту, структури й системи шкільної літературної освіти та пошук нестандартних, оригінальних шляхів і засобів їх вирішення з метою розвитку суб'єктів навчально-виховної взаємодії за допомогою художнього слова” (Kutsevol, 2017).

Актуальність застосування під час навчання літератури інноваційних засобів підтримує й Г. Бійчук: “Підготувати особистість до активної життєдіяльності в інформаційному суспільстві – одне з головних завдань національної системи освіти, а створення науково-педагогічного забезпечення цього процесу – пріоритетне завдання психолого-педагогічної науки” (Biychuk, 2017).

У багатьох наукових працях проблеми сучасного навчання літератури висвітлює й В. Уліщенко. Інтерсуб'єктна взаємодія під час сприймання літературного твору, що має глибинні витoki з унікальності мистецтва слова та діалогічності мислення реципієнта, є основою активізації учнівського сприйняття (як візуального, так і вербального). “Віртуальний світ художнього тексту, створений фантазією митця, відбивається у свідомості реципієнта, переломлюється крізь його суб'єктний досвід і, являючи собою певний результат комунікації, набуває нових ознак...”, – пояснює ці процеси В. Уліщенко (Ulishchenko, 2017).

Загалом, від здатності взаємодіяти, сприймати позиції інших, інтерпретувати отриману інформацію, критично оцінювати думки, встановлювати комунікативний зв'язок залежить особистісний розвиток підлітка. Тому, за дослідженням В. Уліщенко, “...сприймаючи художній текст як багатовимірний діалог, реципієнт двічі виявляє власне емоційно-ціннісне ставлення – до тексту, що виступає активним співрозмовником (тобто до автора, до створених силою його уяви художніх образів) та до внутрішнього “Я” особистості. Взаємодія різноспрямованих емоцій збагачує духовну сферу читача, додає йому відчуття емоційної розрядки, очищення, катарсису” (Ulishchenko, 2017).

Результатом діалогічного механізму є розвиток учня, засвоєння ним соціальних і культурологічних знань, національного виховного ідеалу, усвідомлення власного “Я” та особистості інших.

У методиці суміжного та фактично гомогенного предмету – навчання зарубіжної літератури – актуальними стають надзвичайно близькі роздуми. За визначенням Л. Мірошніченко: “Саме вона (*світова література*) як особливий унікальний вид знань, накопичених за багатотисячолітню історію свого розвитку в контексті різноманітних світових культур, відкриває необмежені можливості для формування моральних основ у людини” (Miroshnuchenko, 2017). Тому відповідальність за підготовку критично мислячого, всебічно розвиненого читача з гуманістичним світоглядом покладена на вчителя літератури, тобто педагог-словесник, без перебільшень, формує особистості сучасного століття.

“Одним із пріоритетних напрямів модернізації освітньої галузі в Україні є особистісна орієнтація освіти”, – змістовно подібну тезу озвучує й А. Вітченко (Vitchenko, 2017).

Таким чином, суспільна динаміка та глобальний прогрес вимагали адаптації та удосконалення нормативних положень, тому Програмою з української літератури для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, розробленою відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392, було підтверджено важливість навчання української літератури із залученням оновлених підходів, але водночас – зі збереженням його духовно-моральної спрямованості.

Оскільки література – унікальний філігранний вид мистецтва, у якому суттєвими компонентами є творче начало, кардіосприйняття, інтересуб’єктні осмислення, що робить цей предмет гіперчутливим до найменших соціально-освітніх змін, то необхідно чітко визначити можливі вектори впливу використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) та хмарного середовища. Ефективність становлення провідної – читацької – компетентності під час навчання української літератури залежить від правильного добору методичного комплексу засобів, прийомів, форм взаємодії на уроці, що передбачає ряд факторів: врахування вікових, психологічних та індивідуальних особливостей; попереднього морального та знанневого підґрунтя; зацікавлення учнів читанням, розвитку стійкого інтересу та постійної потреби у читанні; відповідного прищеплення навичок художнього аналізу; організації пошуково-дослідницьких умінь; розвитку мовлення; рівня морально-етичних, естетичних, етноідентичних цінностей; активізації та мотива-

ції школярів; створення належних умов і векторів сприймання тексту. Хмаро орієнтоване середовище, ставши базою уроку літератури, своєю всеосяжністю та нелімітованістю значно може розширити його виховний потенціал.

Медіапростір, при правильній педагогічній скерованості, дозволяє підтримувати в учнів стійкий інтерес до літератури (всесвітня орієнтація на освічену особистість, популяризація літературних цікавинок, приклади захоплень відомих та успішних людей, доступні метаморфози текстів тощо), сприяє усвідомленішій самоідентифікації та укріпленню моральності (незліченна кількість тематичного відеоматеріалу, текстів, аудіофайлів патріотичного спрямування і под., що доповнюють і унаочнюють літературні засоби), в інноваційній формі дає додаткове уявлення про зміст й особливості художнього твору (розміщення в хмарних чарунках повних або скорочених текстів, численні порівняльні е-таблиці, обговорення у віртуальних читацьких журналах і щоденниках, можливість переглянути екранізацію чи прослухати авторське читання), розвиває комунікативні навички та вміння критично оцінювати вчинки літературних героїв, висловлювати авторську позицію (новими способами Інтернет-спілкування: форуми, блоги, онлайн-записники, борди, соцмережі, електронне листування; віртуальні конструктори та студії творчості; рейтингові обговорення і премії) – що і є завданнями вивчення літератури в 5-6 класах.

Обґрунтування концептуальної парадигми методики навчання літератури в ХОНС

Ґрунтуючись на засадах інноваційних дидактичних технологій (особистісно-зорієнтованого навчання, інтерсуб'єктної взаємодії, вітагенної теорії, критичного мислення, діалогізму), провідною ідеєю хмаро орієнтованої концептуальної методичної парадигми визначено підвищення ефективності навчання української літератури шляхом поглиблення, розширення та адаптивної модернізації фундаментальної компетентнісної парадигми засобами хмаро орієнтованого освітнього середовища.

Задля реалізації мети методики навчання української літератури у хмаро орієнтованому середовищі – розв'язання комплексу проблем

викладання української літератури в інноваційному освітньому просторі, що охоплює компетентнісні, психолого-педагогічні, літературознавчі складники; розробка шляхів реалізації сучасних принципів і засобів навчання (технологій, методів, прийомів тощо) із залученням ХОНС; створення рекомендацій щодо ефективної взаємодії на уроках літератури із залученням засобів e-learning, результатом якої стане формування соціалізованого, високоосвіченого, духовно розвинутого громадянина – особливої акцентуалізації потребували художньо-читацька та комунікативна компетентності. Вони розглянуті в розрізі сукупностей знань, умінь та ціннісних орієнтирів за трьома базовими (вище описаними) критеріями сформованості: когнітивним, особистісним і діяльнісним.

Серед загальнодидактичних та власне методичних принципів навчання ключовими для нашої моделі хмаро орієнтованого навчання вважаємо принципи діалогізму, системності й послідовності, логічно-образної емпатії, творчої індивідуалізації, етноідентифікації в інтеркультурній взаємодії. Провідними стали компетентнісний (з домінантною читацькою компетентністю), медіадидактичний, особистісно-зорієнтований, часово-просторової необмеженості підходи.

Зважаючи на модернізовану складність та унікальність медіауроку, нами запропонований комплекс методів як традиційно-теоретичних, так й інноваційних, що тісно інтегруються та взаємодоповнюються в умовах віртуального навчання літератури. За основу ми обрали методи творчого читання, евристичний, дослідницький, частково репродуктивний (за М. Кудряшовим), емоційно-образного розуміння та інтерпретації (за В. Нікольським), стимулювання і мотивації, контролю і самоконтролю (за Ю. Бабанським), креативні та когнітивні (за А. Хуторським).

Відповідно до системи обраних методів, були адаптовані та розроблені прийоми навчання української літератури в ХОНС. Їх особливість полягає у функціонуванні з обов'язковим опором на Інтернет-технології.

Так першій групі методів співмірні такі прийоми: читання текстів у хмарах, онлайн коментування та обговорення, прослуховування аудіочитання письменниками, ораторами; медіадизайн розмальовок, карток письменників/героїв, веб-газет, інтерактивних плакатів, створення презентацій, реклам, буктрейлерів, скрайбінгу; Інтернет-пошук

для дослідницьких завдань, робота з Вікіпедією, е-довідниками, перегляд і порівняння екранізацій, демонстрацій веб-камер визначних для літератури місцин; здобуття знань із вебінарів, бесіда-інтерв'ю чи трансляція, віртуальні міні-лекції, демонстрація та прослуховування унаочнених творів чи фактів, запам'ятовування художніх творів шляхом повторного перегляду.

Друга група методів реалізується через запис виразного читання на диктофон та його прослуховування, підбір емотиконів до художнього твору, спойлер-антиципації тексту, олівцеве програмування образів, візуальні медіанотатки до творів, Instagram-вернісажі до прочитаного.

Стимулювання читацької позиції спільнотними впливами, активізація уваги динамічними малюнками, Doodle, форумні літературні дискусії, інтерактивні ігри та завдання (LearningApps), гейміфікація та сторітелінг як засоби зацікавлення читача, контроль і самоконтроль в електронних органайзерах чи тестових режимах, рефлексійне ведення читацьких блогів, челендж-змагання на літературній основі – прийоми, характерні третьому блоку методів.

Креативні та когнітивні методи пропонуємо упроваджувати із залученням прийомів образно-метафоричної тегової синектики, аглютинацій “Знищ зайве”, “Поєднай протиріччя”, гіперболізації при створенні рекламних роликів, буктрейлерів чи фанфіків, смислового бачення через оформлення соціальних сторінок письменників чи персонажів, написання електронних листів до героїв, добору емпатично-асоціативних рядів/кольорів/мелодій до певного твору чи образу, підтвердження або нівеляції гіпотез при онлайн опитуванні/голосуванні, придумування та текстово-графічного позначення образів.

Серед широкого спектру прийомів були трансформовані до медіапростору традиційні, пристосовані до навчання літератури міжпредметні та розроблені інноваційні (медіадизайн розмальовок, перегляд демонстрацій веб-камер визначних літературних місцевостей, спойлер-антиципація тексту, Instagram-вернісажі, форумні літературні дискусії, самоконтроль в електронних органайзерах, рефлексійне ведення читацьких блогів, челендж-змагання на літературній основі, смислового бачення через оформлення соціальних сторінок письменників чи персонажів тощо).

Формами реалізації комплексу методів і прийомів можуть стати:

слухове сприймання зразкового чи рольового читання, ознайомлення з електронним форматом тексту, власне прочитання на диктофон; зорове спостереження за варіантами художніх інтерпретацій, графічне ілюстрування в редакторах, віртуальні подорожі-екскурсії; практично-діяльнісні проекти (самостійна, пошукова, креативна робота в соцмережах, е-словниках та енциклопедіях, створення продукту в спеціальних програмах та на сайтах) та ін.

Формування сучасного компетентного випускника, конкурентоспроможного у динамічному суспільстві, освіченого, інтелектуального, творчого, морально багатого, національно спрямованого – є прогнозованим результатом нашої моделі, для досягнення якого пропонуємо використовувати допоміжні інноваційні види уроків: урок-Skype-a-thon, урок-екскурсію віртуальними музеями/театрами, урок-«битву» читачьких блогів, стрім-інтерв'ю чи творчу презентацію, урок insta-вернісаж, літчат-урок, урок-веб-квест, урок-літературну геомаршрутизацію, медіаконструкторську арт-майстерню тощо.

Таким чином, урок у хмарному середовищі – складний і багатокомпонентний механізм, складові якого досі чітко не розмежовані. Кожний структурний елемент, окремий навчальний епізод як одночасно самостійні та взаємозалежні дидактичні одиниці призначені для реалізації відповідних завдань. Керуючись вищезазначеними принципами педдизайну (індивідуалізації, мультимедійного представлення інформації, системності, естетичності, інтерактивності, ергономічності), педагог має змогу створити необхідний виважений методичний комплекс.

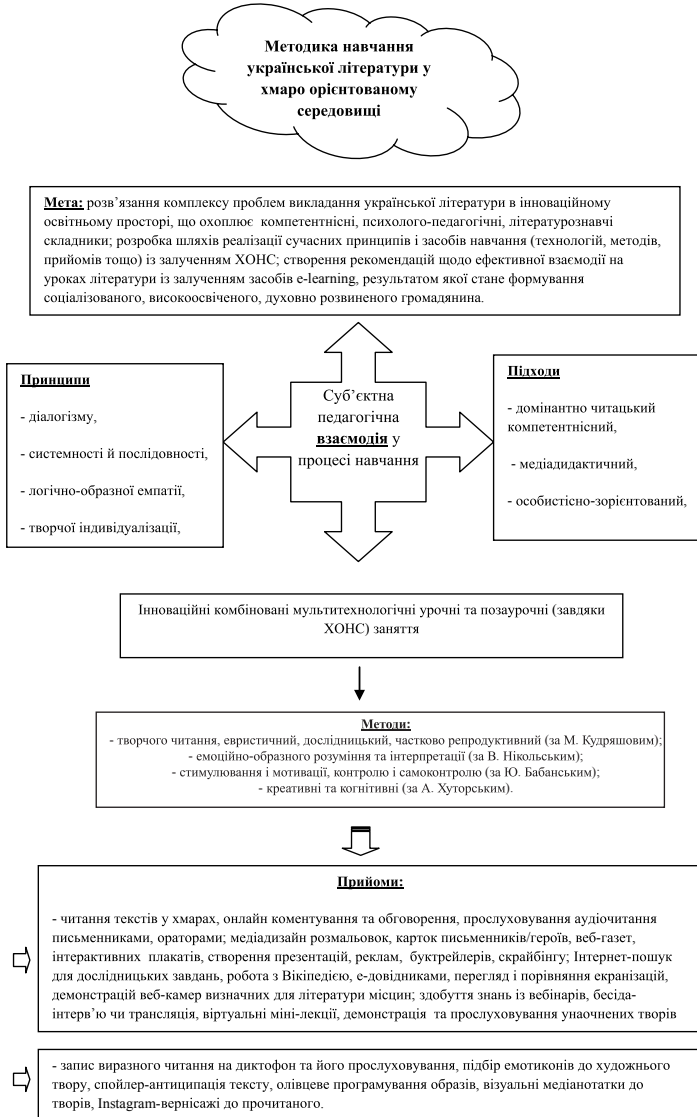
Розробляючи дизайн медіауроку, орієнтованого на хмарні технології, необхідно звертати увагу на реакцію учнів, на таймінгові витрати, на ступінь важкості, індивідуальне усвідомлення та, звичайно, ефективність результатів.

Отже, літературний урок із застосуванням хмарних технологій, незважаючи на типову основу, вимагає ретельнішої підготовки, виваженості, дизайнерського планування. Результатом успішної методики стане гармонійний розвиток усіх учнівських компетентностей і компетенцій (першочергово – художньо-читачької), зацікавленість підлітків, розкриття творчого потенціалу, якісніша фіксація знань.

Нижче пропонуємо схематичну спрощену концептуальну модель навчання української літератури у ХОНС (Рисунок 1).

Рисунок 1

Концептуальна модель навчання української літератури у ХОНС

Education

- - стимулювання читачької позиції спільнотними впливами, активізація уваги динамічними WEBM або GIF, Doodle, форумні літературні дискусії, інтерактивні ігри та завдання (LearningApps), гейміфікація та сторітелінг як засоби зацікавлення читача, контроль і самоконтроль в електронних організерах чи тестових режимах, рефлексійне ведення читачьких блогів, челендж-змагання на літературній основі.
- - образно-метафорична тегова синектика, аглютинація «Знищ зайве», «Полдній протиріччя», гіперболізація при створенні рекламних роликів, буктрейлерів чи фанфіків, смислове бачення через оформлення соціальних сторінок письменників чи персонажів, написання електронних листів до героїв, добір емпатично-асоціативних рядів/кольорів/мелодій до певного твору чи образу, підтвердження або нівеляції гіпотез при онлайн опитуванні/голосуванні, пилмування та текстова-графічного позначення

Форми:

Слухове сприймання зразкового чи рольового читання, ознайомлення з електронним форматом тексту, власне прочитання на диктофон; зорове спостереження за варіантами художніх інтерпретацій, графічне ілюстрування в редакторах, віртуальні подорожі-екскурсії; практично-діяльнісні проекти (самостійна, пошукова, креативна робота в соцмережах, е-словниках та енциклопедіях, створення продукту в спеціальних програмах та на сайтах) та ін.

Результат:

сучасний компетентний випускник, конкурентоспроможний у динамічному суспільстві, освічений, інтелектуальний, творчий, морально багатий, національно спрямований.

Джерело: власна розробка

Детальніше пропонуємо розглянути деякі інноваційні для методики навчання української літератури види уроків.

Комунікація без обмежень – пріоритет новітнього хмарного середовища. Без перешкод обмінюватися інформацією допомагає цілий

комплекс інноваційних софтфонів – програмних забезпечень для здійснення відео- чи телефонних дзвінків через мережу Інтернет. До них належать Skype, Mail.ru Агент, ICQ, QIP, Google Talk, SIP, H.323, Google Hangouts, Viber, Telergam, Forfone та ін. Нами практично проводилися уроки формату Skype-a-thon. Взагалі програма Skype дозволяє здійснювати передачу аудіо-, відеоданих, надсилати SMS, проводити голосовий чат, конференц-зв'язок, відеозв'язок, надсилати текстові повідомлення із залученням емотиконів, надає послуги Skype Voicemail (голосова пошта), Skype Me (відкрите запрошення до бесіди), Skype Out (дзвінки на телефони), SkypeIn (онлайнний номер для вхідних дзвінків). Наприклад, разом із учнями, вийшовши на зв'язок за домовленістю, ми безпосередньо на уроці провели бліц-інтерв'ю із дитячим письменником-земляком М. Гриценком. Завчасно приєднавшись до мистецької веб-конференції, шестикласники стали свідками реальної репетиції популярного етногурту “Фолькнери”, що сповнило їх враженнями під час вивчення народних пісень. На відеотрансляцію через дану програму спромоглася й група учнів, яка поїхала відвідати Чернечу гору в Каневі. Емоції учнів, які говорять про поезію Т. Шевченка на уроці та одночасно ведуть діалог із однокласниками, що перебувають на місці його поховання, були колосальними.

Цікавими виявилися й уроки-віртуальні екскурсії музеями. Як з'ясувалося, на сьогоднішній день значна кількість музеїв демонструє віртуальні тури своїми залами. Встановлюючи міжмистецькі, крос-культурні зв'язки, педагог може запропонувати за допомогою ХОНС відвідати світові музеї (Лувр, Ермітаж, Музей сучасного мистецтва тощо), розглядаючи історичний чи етнічний контексти – тематичні музеї України (Києво-Печерський заповідник, Музей гетьманства, Національний художній музей, “Хортиця”, “Древній Галич” і под.), вивчаючи постать письменника чи певні твори – літературні музеї (Музей-садиба І. Котляревського, Музей Г. Сковороди, Кімната-музей Олександра Олеся, Національний музей Т. Шевченка та ін.).

Підлітків захопили й уроки-геолокації. Під час подорожі чи літературними стежками рідного міста, чи відвідуючи визначні пам'ятки України (Полтава, Білопілля, Київ, Чернігів), ми пропонували школярам відзначати на віртуальних картах своє місце перебування. Зручними виявилися програми із функціями геопозиціонування для смартфонів.

нів, планшетів, нетбуків – Foursquare, Google Latitude, Location-based service, Swarm, Alter Geo, Gvidi. Надалі, склавши таку літературну мапу, використовували її на уроках-узагальненнях, як орієнтир для інших класів, що планували подорожі.

Як підтвердив експериментальний зріз, близько 78% підлітків 5-6 класів користуються соціальними мережами. Тому викликало захоплення завдання на створення сторінки письменника чи героя у даних програмах. Добираючи фотографію на аватар, завантажуючи фото із життя у спеціальні альбоми, заповнюючи особисті дані, дошуковуючи відео чи аудіо, додаючи текстові документи із віршами чи прозою, учні не лише виконували об'ємну пошуково-дослідницьку роботу, а й проявляли креативність і творчість.

Схожим стало завдання і для уроків-битв читацьких блогів. Випереджально школярам пропонували створити міні-блог на спеціальних ресурсах (як складніших – Wix.com, так й елементарних – <http://imgur.com>), де розміщувалася лаконічно інформація про прочитаний твір, топ улюблених книг, певного автора тощо. Завдяки сучасному дизайну, поєднанню тексту, зображень, аудіо та відео – блог кожного став яскравим, динамічним та неординарним. Надалі кожен презентував свої напрацювання. Аналогічно можна розроблювати Вікі-газети, інтерактивні плакати і т.п.

Працюючи з асоціативним сприйняттям, учні з задоволенням створюють хмари тегів, плейсписки, кольорові палітри в графічних редакторах та багато іншого. Зокрема ми запропонували провести insta-вернісаж, де засобами відомого хмарного додатка можна створити власну галерею фото певної літературної тематики, завантажити арт-альбоми до визначеного твору, підібрати співмірний контент. Крім того, діти можуть оцінити матеріали один одного, відзначити вподобання, прокоментувати наповнення.

У процесі навчання ми запроваджували і створення учнями власної поезії та прози в медіаконструкторах, що, відзначаючись своєю різноманітністю, і надають теми на вибір для написання твору; пропонують певний початок, план; підбирають необхідні рими; насичують написане художніми засобами; дозволяють колективне написання тощо.

Обговорення, оцінювання, обмін архівами, анкетування та голосування, тестування – ці можливості надавало утворення літчатів – вір-

туальних майданчиків для читацьких міркувань.

Загалом безмежжя хмаро орієнтованого середовища культивує велике розмаїття та постійну динамічну прогресію корисних навчальних ресурсів, які є значно впливовими на читацький інтерес.

Підсумки

Узагальнюючи, слід зазначити, що обшир новітніх технологій, пов'язаних із медіапростором, настільки масштабний, що дозволяє повноцінно реалізувати особистісно зорієнтований, діяльнісний, компетентнісний підходи – основоположні компоненти сучасного освітнього процесу. Практика використання хмаро орієнтованого навчального середовища та ІКТ на уроках української літератури підтвердила їх функціональну корисність та раціональну фундаментальність у процесі формування ключових компетентностей, зокрема художньо-читацької, яка є основоположною для всебічного становлення особистості. Проте методика їх максимально результативного застосування на вітчизняних освітніх теренах потребує численних уточнень та корекційних змін, розробки базового й допоміжного контенту.

Бібліографія

Аствацатуров, Г. *Педагогический дизайн мультимедийного урока*. Залучено (10.01.2017) з http://vio.uchim.info/Vio_45/cd_site/articles/art_1_2.htm

Бійчук, Г. *Дидактичні можливості використання мультимедійного підручника “Українська література. 5 клас” в основній школі*. Залучено (10.01.2017) з http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:i3T52y44q6sJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe

Вітченко, А. *Проблемне вивчення зарубіжної драматургії з використанням літературно-критичних матеріалів*. Залучено (10.01.2017) з <http://eprints.zu.edu.ua/428/1/118376D0.pdf>

Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Залучено (10.01.2017) з [http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/post-derzh-stan-\(1\).pdf](http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/post-derzh-stan-(1).pdf)

Зайченко, І. *Педагогіка*. Залучено (10.01.2017) з <http://pidruchniki.com/16591226/pedagogika/didaktika>.

Ісаєва, О. *Чи буде особистість майбутнього НОМО LEGENS*. Залучено (10.01.2017) з <http://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2014/04/1-0414.pdf>

Куцевол, О. *Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбут-*

Education

ніх учителів літератури. Залучено (10.01.2017) з http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dsioXsoB8ZsJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe

Мірошніченко, Л. *Дванадцятирічна літературна освіта школярів України: проблеми, рішення*. Залучено (10.01.2017) з <http://eprints.zu.edu.ua/174/1/9B10BEC0.pdf>

Пасічник, Є. (2000). *Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти*. Київ: Ленвіт, с. 169-173.

Ситченко, А. *Толерантність у контексті керованого навчання*. Залучено (10.01.2017) з http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/28_5.pdf

Токмань, Г. (2002). *Методика викладання української літератури в старшій школі на екзистенціально-діалогічних засадах: Дис... д-ра пед. наук: 13.00.02. Переяслав-Хмельницький держ. педагогічний ун-т ім. Григорія Сковороди*. Київ, 487 с.

Уліщенко, В. (2007). *Інтернет-технології в інтерсуб'єктивному навчанні літератури*. Теоретична і дидактична філологія: збірник наукових праць 3. Київ: Міленіум.

Уліщенко, В. (2009). *Блогосфера як нове освітнє середовище*. Дивослово: Українська мова й література в навчальних закладах, № 6, с. 11-14.

Уліщенко, В. *Інтерсуб'єктивність у контексті особистісно орієнтованого навчання української літератури*. Залучено (10.01.2017) з <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/9549/1/U1%20d1%2096schenko.pdf>

Уліщенко, В. *Особливості інтерсуб'єктивного вивчення елегії та вірша-медитації*. Залучено (10.01.2017) з http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe

Фасоля, А. *Екзистенційний вибір підлітка: читати? Не читати?* Залучено (10.01.2017) з http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Tidf/2011_9/530_538.pdf

Фасоля, А. *Особистісно зорієнтований урок: що “залишається за кадром”?* Залучено (10.01.2017) з http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5in1Xqy2gacJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe

References

Astvatsurov, H. *Pedahohycheskyy dyzayn mul'tymedynoho uroka*. Retrieved (10.01.2017) from: http://vio.uchim.info/Vio_45/cd_site/articles/art_1_2.htm. (in Russian).

Bychuk, H. *Dydaktychni mozhlyvosti vykorystannya mul'tymedynoho pidruchnyka “Ukrayins'ka literatura. 5 klas” v osnovniy shkoli*. Retrieved (10.01.2017) from http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:i3T52y44q6sJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe. (in Ukrainian).

Derzhavnyy standart bazovoyi i povnoyi zahal'noyi seredn'oyi osvity. Retrieved (10.01.2017) from [http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/post-derzh-stan-\(1\).pdf](http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/post-derzh-stan-(1).pdf). (in Ukrainian).

Fasolya, A. *Ekzystentsiynyy vybir pidlitka: chytaty? Ne chytaty?* Retrieved (10.01.2017) from http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Tidf/2011_9/530_538.pdf. (in Ukrainian).

Fasolya, A. *Osobystisno zoriyentovanyy urok: shcho “zalyshayet'sya za kadrom”?*

Education

Retrieved (10.01.2017) from http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5in1Xqy2gacJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe. (in Ukrainian).

Isayeva, O. *Chy bude osobystist 'maybutn'oho HOMO LEGENS*. Retrieved (10.01.2017) from <http://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2014/04/1-0414.pdf>. (in Ukrainian).

Kutsevol, O. *Teoretyko-metodychni osnovy rozvytku kreatyvnosti maybutnikh uchyteliv literatury*. Retrieved (10.01.2017) from http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dsioXsoB8ZsJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe. (in Ukrainian).

Miroshnychenko, L. *Dvanadtsyatyrichna literaturna osvita shkolyariv ukrayiny: problemy, rishennya*. Retrieved (10.01.2017) from <http://eprints.zu.edu.ua/174/1/9B10BEC0.pdf>. (in Ukrainian).

Pasichnyk, Ye. (2000). *Metodyka vykladannya ukrayins'koyi literatury v serednikh navchal'nykh zakladakh*: Navchal'nyy posibnyk dlya studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv osvity. Kyiv: Lenvit, pp. 169-173. (in Ukrainian).

Sytchenko, A. *Tolerantnist' u konteksti kerovanoho navchannya*. Retrieved (10.01.2017) from http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/28_5.pdf. (in Ukrainian).

Tokman', H. (2002). *Metodyka vykladannya ukrayins'koyi literatury v starshiyi shkoli na ekzystantsial'no-dialohichnykh zasadakh*: Dys... d-ra ped. nauk: 13.00.02 / Pereyaslav- Khmel'nyts'kyy derzh. pedahohichnyy un-t im. Hryhoriya Skovorody. Kyiv, 487 ark. (in Ukrainian).

Ulishchenko, V. (2007). *Internet-tekhnologiyi v intersub'yektyvnomu navchanni literatury. Teoretychna i dydaktychna filolohiya: zbirnyk naukovykh prats' 3*. Kyiv: Milenium. (in Ukrainian).

Ulishchenko, V. (2009). *Blohosfera yak nove osvityne seredovyshe*. Dyvoslovo: Ukrayins'ka mova y literatura v navchal'nykh zakladakh, 6, pp. 11-14. (in Ukrainian).

Ulishchenko, V. *Intersub'yektnist' u konteksti osobystisno oriyentovanoho navchannya ukrayins'koyi literatury*. Retrieved (10.01.2017) from <http://enpui.npu.edu.ua/bitstream/123456789/9549/1/UI%20d1%2096schenko.pdf>. (in Ukrainian).

Ulishchenko, V. *Osoblyvosti intersub'yektnoho vyvchennya elehiyi ta virshamedytatsiyi*. Retrieved (10.01.2017) from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe. (in Ukrainian).

Vitchenko, A. *Problemne vyvchennya zarubizhnoyi dramaturhyyi z vykorystannyam literaturno-krytychnykh materialiv*. Retrieved (10.01.2017) from <http://eprints.zu.edu.ua/428/1/118376D0.pdf>. (in Ukrainian).

Zaychenko, I. *Pedahohika*. Retrieved (10.01.2017) from <http://pidruchniki.com/16591226/pedagogika/didaktika>.